

Yaşam-Sikloplar-Remrandt Işığı Elmas-Karat ve Foya

Op.Dr. Hilmi OR
Göz Hekimi

Bir gün daha doğdu. Yeni gün ile birlikte dünyada dengeler yeniden kuruldu ve bu dengede hepimiz yeniden yerimizi aldık. Dün ile aynı konumda mı olmalıyız, yoksa farklı bir konuma mı alışmalıyız? İsterseniz bu konuyu yumurta kabuğu örneğinde inceleyelim.

Yumurtanın kabuğu

Yaşam nedir ? Yaşam nasıldır ? Yaşam nasıl olmalıdır ? Bu konuda farklı düşünceler devamlı olarak hem bilim adamlarının hem de bireylerin zihnini kurcalar. Yaşamın devam edebilmesi için önemli kurallardan biri, her öğenin doğru zamanda, doğru yerde ve doğru bileşimde olmasıdır.

Bu önermeye en tipik örneklerden biri yumurta kabuğudur. Dölllenmiş bir yumurtanın içinde civcivin gelişmesi için başka türlü mümkün olamayacak korumayı sağlayan kabuk, civciv dünyaya geleceği zaman kırılması gereken ve işlevi biten bir öğedir.

Yaşam - en azından bizim algıladığımız şekli ile - geriye doğru yaşanmadığı için yaşamımızda işlevi biten öğeleri geride bırakmayı öğrenmeyi doğal karşılamak gerekir.

Yeni atılımlar için, bireyi o zamana kadar korumuş olan duvar, zırh veya diğer bir deyişle “kabuğun” dışına çıkmayı, içeridekinden çok farklı koşullara adapte olmayı öğrenmek gerekir. Kabuk korunmak için yeterli ama için-

den çıkmak gerektiğinde de çıkmayı engellemeyecek bir yapıda olmalıdır. Yumurtadan çıkınca kabuktan çıkmış olmak yetmez, kabuğu tümüyle terk edip farklı bir yaşama başlamayı da bilmek gerekir. Kabuğun ondan sonra ne olduğuna bakmadan... Yaşamın bir gerçeği de bu...

Kabuktan çıktıktan bir süre sonra hemen her insan yaşamında bir dönem kendisine “Ben böyle yaşamak istiyorum muyum?” ya da “Yaşamımda ne var, ben ne olmasını istiyorum?” sorusunu sorar. Bu soruyu kendine soran dostlarıma, ben şöyle bir yöntem öneriyorum:

3 gün - 3 hafta - 3 ay - 3 sene - 30 sene

Hiç acele etmeden (bu süreç birkaç gün, hatta birkaç hafta sürebilir), hiç kimseye göstermeden ve hiç kimse ile paylaşmadan sadece kendi düşünce ve yaklaşımlarınızı içerecek şekilde “üç gün, üç hafta, üç ay, üç sene ve otuz sene (yaşınız genç ise, yetmiş sene)” ömrünüz kaldığını düşünün.

Her bir kalan ömür olasılığı için bu süre içinde neler yapmak istediğinizi yazın. Sadece düşünmek değil, yazın lütfen... Düşünürken çok önemli gibi gelen bazı konuların yazıldığında ne kadar alt sıralara indiğini, hatta belki hiç listenize giremediğini, günlük yaşamda önemsiz gözükken bazı konuların ise ne kadar önemli olduğunu fark edeceksiniz.

Bu yazım işlemi yaşamınızı değiştiremeyebilir ama en azından farkındalık kazandıracak. Belki de zaten son üç gününüz olsa yapacaklarınız ile yaşıyorsunuz... O zaman ne kadar mutlu olduğunuzu daha iyi anlayacaksınız.

Eğer listede farklı istekleriniz var ise... İşte o zaman kendi önceliklerinizi belirleyip, yaşamınızdaki bazı akışları değiştirme şansınız olacak. Ve yaşam nehri akarken, akabileceği yatlardan bazılarını sizin bilinçli olarak belirleme şansı olacak.

Yazdıklarınızı hiç kimse ile paylaşmayın. Çünkü zaman zaman bu listeleri yenilemek, yaşamınızın akışına göre yeni öncelikler belirlemek gerekecektir.

“Üç günlük ömrünüz kalsa idi ne yapardınız?” sorusunun cevabı kişinin bugünü nasıl yaşaması gerektiğini gösteriyor. Eğer birey gününü zaten yaşamının son üç günü yapmak isteyecekleri ile geçiriyor ise, dengeli ve mutlu bir hayatı var demektir.

Üç hafta, üç ay ve üç sene listeleri didaktik olarak ara projelerinizi içerecek. Yaşamınızın akması ve rahat olması için gerekenler olacak.

Diğer önemli liste ise otuz sene veya ömür sonuna kadar listesi... Evet, bu liste bir yaşam projesi olacak. Yaşamınızda üretkenliğiniz değiştiği ya da azaldığı zaman neleri yapmış olmak istiyorsunuz. Gerçekleştirmek istediğiniz konular, yaşamda kendinizi hangi konumda görmek istediğiniz hep bu listede... Bu listedeki projelere hemen başlamak ya da başlanmış projeleri hızlandırmak veya olgunlaştırmak gerekiyor.

Yapmış olunan tüm listeleri yaklaşık senede bir elden geçirmekte, gerekirse değiştirmekte yarar var. Yaşamın akışına göre fikirleri, istekler ve olanaklar ve tüm bunlara bağlı olarak da öncelikler değişebilir. Listeye baktığınızda yaşam projeniz yanında, “Yaşamınızda kim ya da nasıl insanlar olsun istiyorsunuz?” sorusunun cevabı da olmalı.

Peki bu listeleri uygulamaya sokunca ne olacak? Eski Mısır mabetlerinin birinin kapısının üzerinde “Hangi limana gideceğini bilmeyen gemiye hiçbir rüzgarın faydası olmaz” yazar. Sizin 3'lü projeleriniz hazır ise, sizi projelerinize ulaştırabilecek rüzgarlara rastladıkça hemen yelkeninizi rüzgarla doldurup hedefinize doğru ilerleme olanağını kullanacaksınız.

Eski Mısır'da mabetlerde sadece yazılar değil, kendi tan-

rılarının ve firavunlarının çizimleri de vardır. Bu çizimlerde bir takım duruş ve perspektif hataları vardır. Benzer bir hata Hititlerin siklopa benzeyen çizimlerle betimlediği kişilerde görülmektedir. Önce siklopların, sonra da bu çizimlerin özelliklerine bakalım:

Siklops ve tarihteki farklı yansımaları

Siklops tıbbi olarak alında tek göz olarak oluşan bir anomalidir. İnsanlarda yaşamla uyumlu olmayan bu anomali mitolojiye konu olmuştur. Mitolojik açıdan bakıldığında Sikloplar alında tek gözü olan güçlü devlerdir.

Miken Uygarlığı sırasında Miken ve Tiryns şehirlerinde yapılmış duvarlara, yapılmalarının zorluğu ve gerektirmiş olacağı güç nedeni ile Siklops duvarları denmektedir.

Diğer taraftan İyonyalılar Hitit duvarlarında tepegözlü devler gördüler ve onlara Siklops duvarları ismini verdiler. Hititlerin yaptığı çizimlerin kökeni mitolojik sikloplar olabileceği gibi, profilden çizimde yetersiz olarak ve perspektif olarak yanlış yere konulan göz de olabilir.

Tıbbi açıdan bakıldığında insanda siklops yaşamla uyumlu olmamasına rağmen, fizyolojik olarak işlev gören iki göz beyin aracılığı ile sanki her iki gözün arasındaki tek bir göz olarak görüyormuş gibi çalışır. İnsanlara dış görüntü olarak siklops itici gelse de, işlevsel olarak anlaşılır gelmesi bu nedenle olsa gerek...

Peki, görme algısı olarak Sikloplar gibi sanki tek gözü müz varmış gibi yaşıyoruz ama görme algısında seçicilik nasıl oluyor ? Bu yazımızda görme algısının bir boyutuna daha değinelim:

Algıda seçicilik - “Rembrandt ışığı”

Yeni teknolojilerin gelişmesi insanların bilgisini artırıyor

ama insan psikolojisini değiştirmiyor. Milyonlarca yıldır dünyada olan insanın bir genetik birikimi var. Bu birikim yüzyıllar gese de, farklı ve ileri teknolojik imkanlara da sahip olsak aynı algılamaya sahip olmamızı açıklıyor.

Bugün algıda seçicilik denilen kavramı Goethe “İnsan ancak anladığı şeyleri duyar” diyerek ifade etmiş. Bu algının oluşmasında teknoloji aracı olsa da insan faktörü en önemli kısım...

Resimde Rembrandt ışığı denilen bir ışık kullanımı vardır. Rembrandt resimlerinin önemli bir kısmında anlatmak istediğı konuyu içeren ya da destekleyen öğeleri doğru ışıkta ve net olarak betimlemiştir. Diğer kısımları ise koyu gri gölge veya siyah renkte bırakmıştır. Bunun sonucunda Rembrandt tablolarında hemen ressamın anlatmak istediğı konuya ve sadece o konuya odaklanılır.

Rembrandt ışığı ışığın çizimi olan fotoğraf sanatında da kullanılabilir. Bu durumda fotoğrafın çarpıcılığı artmaktadır. Hem renkli hem de siyah beyaz fotoğrafta başarı ile kullanılabilen bir tekniğidir Rembrandt ışığı...

Rembrandt ışığı olmasa da parıltısı ve dayanıklılığı ile kendisini insan algısında ön plana çıkaran bir taş var: Elmas ! Karbondan oluşan elmasın özelliklerine ve yaşamımıza elmas nedeniyle girmiş iki sözcüğün nasıl oluştuğuna bakalım:

Karbon – Grafit – Elmas

Karbon atomu organik moleküllerde önemli bir yapıtaş olarak yer alarak -bizim bildiğimiz kadarı ile- yaşamla ilgili hemen her yerde karşımıza çıkıyor.

Yapısında karbon yerine kükürt atomu bulduran bir çeşit bakteri dışında, tüm yaşam formlarında karbon atomu bulunmaktadır.

Karbonun bugün iki değişik formunu paylaşmak istiyorum.

Bir maddenin oluşturduğu değişik kristal biçimlerine allotrop ismi veriliyor. Karbonun en tanınmış iki allotropu grafit ve elmas... Grafit üst üste yığılmış katmanlar şeklinde iki boyutlu tabakalardan oluştuğı için bu tabakalar birbiri üzerinde kolayca kaymaktadır. Kurşun kalem grafitin bu özelliğinden faydalanarak üretilmiştir. Kristal yapısından kayarak ayrılan tabakalar kağıt üzerinde birike rek iz bırakmaktadırlar ve böylece yazı veya çizim oluşmaktadır.

Her bir karbon atomu dört karbon atomuna bağlanarak

üç boyutlu bir kristal yapı oluşturduğunda ise başka bir allotrop, elmas oluşmaktadır. Eski Yunan’da “Tanrıların gözyaşları” Eski Roma’da ise “Dünyaya düşmüş yıldız parçaları” olarak betimlenir elmas: Bilinen en sert madde... Elmas saf karbonun 2.000 °C’nin üzerinde 70.000 kg/cm³lük ileri derecede basınç şartlarında kalması ile oluşuyor. Elmasın doğal şartlarda oluşabilmesi için ortam ancak yeryüzünün 200 km kadar derinliğinde var. Bu derinlikte oluşan veya oluşmuş elmaslar yanardağlar ve lav hareketleri ile insanların ulaşabileceğı derinliklere kadar yükselebiliyor. İçinde elmas bulunan volkanik maddeler genelde kimberlit bacaları şeklinde şekillenmiş kayaç şeklinde bulunuyor. Ama her kimberlit bacasında ne yazık ki elmas bulunmuyor.

1955 yılından itibaren endüstriyel ortamlarda da elmas üretebilecek şartlar sağlanmıştır. Bugün elmasın sadece % 25-30’u mücevherat için kullanılırken, %70’den fazlası sanayide kullanılmaktadır.

Endüstriyel üretilen elmaslar sanayinin ihtiyacını karşılayacak doğal elmaslara göre daha düşük kaliteli elmaslardır.

Pırlanta; parıltısının artması için belli şekilde kesilmiş, “traşlanmış” elmadır. Elmas işlenirken oluşan yüzeylere faset ismi veriliyor. Elmaslarda faset sayısı 12-37 arasında iken, pırlantada en az 57 faset olmak zorunda... Dünyanın en sert maddesini traşlamak ise ayrı bir maharet ve bugünkü konumuz değil...

Elmasın kalitesi için karat, kesim, renk ve berraklık kıstas olarak alınıyor.

Karat ve foya

Elmasların ağırlık ölçüsü olan karat kelimesi keboynuzu anlamına gelen İngilizce kelime (“carob tree”) kökenlidir. Karat Arapça’da kırat olarak kullanılmaktadır. Kırat keboynuzu bitkisinin hemen hepsi yaklaşık aynı ağırlıkta (0,200 gram) olan çekirdekleridir. Eskiden 1 gramdan küçük ağırlıkların ölçümü için kırat (karat) kullanılmakta idi.

Foya ise parıltısını artırmak için elmas taşların altına konan ince metal yapaktır.

“Foyası meydana çıkmak” elmas olduğu düşünülen taşın altındaki foya çıkınca parlaklığını kaybetmesi ile taşın gerçek değerinin anlaşılması için kullanılırken, daha sonra bugünkü anlamı olan “bir olay nedeni ile kişinin kötü

niteliğinin ortaya çıkması” anlamında kullanılır olmuştur.

Elmas erkeğin kadına olan sevgisinin bir ifadesi, bir aracısı olmuş. Peki elmas olmadan sevgi olmuyor mu? Sevginin çeşitlerine bir bakalım isterseniz:

Sevgi çeşitleri

Foya ise parlaltısını artırmak için elmas taşların altına konan ince metal yapraktır. “Foyası meydana çıkmak” elmas olduğu düşünülen taşın altındaki foya çıkınca parlaklığını kaybetmesi ile taşın gerçek değerinin anlaşılması için kullanılırken, daha sonra bugünkü anlamı olan “bir olay nedeni ile kişinin kötü niteliğinin ortaya çıkması” anlamında kullanılır olmuştur

Üç çeşit sevgi tanımlanabilir:

“Seni seveceğim, eğer araban olursa...”

“Seni seveceğim, eğer yemeğini yersen...”

“Seni seveceğim, eğer benimle tatile gelersen...”

“Seni seveceğim, eğer...”

Bir şartın yerine gelmesine bağlı sevgi, “eğer sevgisi” sevgiden çok çıkar ilişkisine dayanır. Alışveriş mantığına bağlı, bir çeşit “becayış” de (yeni deyim ile “barter”) denebilir.

“Seni seviyorum, çünkü araban var.”

“Seni seviyorum, çünkü yemeğini yiyorsun.”

“Seni seviyorum, çünkü benimle tatile geldin.”

“Seni seviyorum, çünkü ...”

“Çünkü sevgisi” kişinin sahip olduğu bir değere bağlı olarak sevilmesidir. Bu anlamda bu sevgiye ulaşmak “eğer sevgisi”nden daha kolaydır, çünkü birey zaten sevenin gözünde bu özelliğe sahiptir. Ama bu özelliğin bitmesi durumunda sevgi de bitecektir.

“Araban olmamasına rağmen seni seviyorum.”

“Yemeğini yememene rağmen seni seviyorum.”

“Benimle tatile gelmemene rağmen seni seviyorum.”

Şarta bağlı olmayan, bireyin olumsuz yönleri de kabullenilerek oluşmuş “Rağmen sevgisi”...

Herkes kendisi için gerçek olan sevgiyi seçmeli...

Yumurta kabuğundan yaşamı planlamaya, sikloplardan Rembrandt ışığına, elmasın karat ve foyasından sevgiye kadar geldik.

Hepimize yaşamımızda “Rağmen sevgileri” diliyorum.

Hepimizin yaşamında “rağmen” sevilmesine neden olacak olumsuz özelliklerin azalması, ama “rağmen sevenlerimizin” artması dileklerle...